

| अथ अष्टमं मण्डलम् |

(34)

1

(म. 8, अनु. 1)

ऋषिः प्रगाथः घौरः काण्वः 1-2, मेधातिथि-मेध्यातिथी काण्वौ 3-29, प्लायोगिः आसङ्गः 30-33,
शश्वती आङ्गिरसी ऋषिका 34 छन्दः बृहती 1,3,5-32, सतोबृहती 2,4, त्रिष्टुप् 33-34
देवता इन्द्रः 1-29, आसङ्गः 30-34

मा चिदुन्यद्वि शंसतु सखायो मा रिषण्यत। इन्द्रमितस्तोता वृषणं सचा सुते मुहुर्कृथा च शंसत ॥ 1 ॥
 अक्वक्रक्षिणं वृषभं यथाजुरं गां न चर्षणीसहम् । विद्वेषणं संवननोभयंकरं महिष्ठमुभयाविनम् ॥ 2 ॥
 यच्चिद्धि त्वा जना इमे नाना हवन्त ऊतये। अस्माकं ब्रह्मेदमिन्द्र भूतु तेऽहा विश्वा च वर्धनम् ॥ 3 ॥
 वि तर्तूर्यन्ते मघवन्विपुश्चितोऽर्यो विपो जनानाम्। उप क्रमस्व पुरुरूपमाभरु वाजं नेदिष्ठमूतये ॥ 4 ॥
 महे चन त्वामद्रिवः परा शुल्काय देयाम् । न सहस्राय नायुताय वज्रिवो न शतार्य शतामघ ॥ 5 ॥
 वर्याँ इन्द्रासि मे पितुरुत भ्रातुरभुञ्जतः । माता च मे छदयथः समा वसो वसुत्वनाय राधसे ॥ 6 ॥
 क्वेयथु केदसि पुरुत्रा चिद्धि ते मनः । अर्षि युध्म खजकृत्पुरंदर प्र गायत्रा अगासिषुः ॥ 7 ॥
 प्रास्मै गायत्रमर्चत वावातुर्यः पुरंदरः । याभिः काण्वस्योप बर्हिरासदं यासद्वज्री भिनत्पुरं ॥ 8 ॥
 ये ते सन्ति दशग्विनः शतिनो ये सहस्रिणः। अश्वासो ये ते वृषणो रघुद्रुवस्तेभिर्नस्तूयमा गहि ॥ 9 ॥
 आ त्वंघ संबर्दुघां हुवे गायत्रवेपसम् । इन्द्रं धेनुं सुदुघामन्यामिषमुरुधारामरंकृतम् ॥ 10 ॥
 यत्तुदत्सूर एतंशं वृङ्क वातस्य पूर्णिना । वहत्कुत्समार्जुनेयं शतक्रतुः त्सरंन्द्रन्धर्वमस्तृतम् ॥ 11 ॥
 य ऋते चिदभिश्चिषः पुरा जत्रुभ्यं आतृदः। संधाता संधि मघवा पुरुवसुरिष्कर्ता विहुतं पुनः ॥ 12 ॥
 मा भूम निष्ट्याइवेन्द्र त्वदरणाइव । वनानि न प्रजहितान्यद्रिवो दुरोषासो अमन्महि ॥ 13 ॥
 अमन्महीदनाशवोऽनुग्रासंश्च वृत्रहन् । सकृत्सु ते महता शूर राधसानु स्तोमं मुदीमहि ॥ 14 ॥
 यदि स्तोमं मम श्रवदस्माकमिन्द्रमिन्दवः। तिरः पवित्रं ससृवांस आशवो मन्दन्तु तुग्रावृधः ॥ 15 ॥
 आ त्वंघ सधस्तुतिं वावातुः सख्युरा गहि।उपस्तुतिर्मघोनां प्र त्वावत्वधां ते वश्मि सुष्टुतिम् ॥ 16 ॥
 सोता हि सोममद्रिभिरेमैनमप्सु धावत । ग्व्या वस्त्रेव वासयन्तु इन्नरो निर्धुक्षन्वक्षणाभ्यः ॥ 17 ॥
 अध ज्मो अध वा दिवो बृहतो रोचनादधि।अया वर्धस्व तन्वा गिरा ममा जाता सुक्रतो पृण ॥ 18 ॥
 इन्द्राय सु मुदिन्तं सोमं सोता वरेण्यम्। शक्र एणं पीपयद्विश्वया धिया हिन्वानं न वाज्युम् ॥ 19 ॥
 मा त्वा सोमस्य गल्दया सदा याचन्नहं गिरा
 भूर्णि मृगं न सर्वनेषु चुक्रुधं क ईशानं न याचिषत् ॥ 20 ॥
 मदेनेषितं मदेमुग्रमुग्रेण शर्वसा । विश्वेषां तरुतारं मदुच्युतं मदे हि ष्मा ददाति नः ॥ 21 ॥
 शेवारि वार्या पुरु देवो मर्तीय दाशुषे। स सुन्वते च स्तुवते च रासते विश्वगूतो अरिष्टुतः ॥ 22 ॥
 एन्द्र याहि मत्स्व चित्रेण देव राधसा । सरो न प्रास्युदरं सपीतिभिरा सोमैभिरुरु स्फिरम् ॥ 23 ॥
 आ त्वा सहस्रमा शतं युक्ता रथे हिरण्यये। ब्रह्मयुजो हरय इन्द्र केशिनो वहन्तु सोमपीतये ॥ 24 ॥
 आ त्वा रथे हिरण्यये हरी मयूरशेष्या। शितिपृष्ठा वहतां मध्वो अन्धसो विवक्षणस्य पीतये ॥ 25 ॥
 पिबा त्वंघस्य गिर्वणः सुतस्य पूर्वपाइव । परिष्कृतस्य रसिन इयमासुतिश्चारुर्मदाय पत्यते ॥ 26 ॥
 य एको अस्ति दंसना म्हाँ उग्रो अभि व्रतैः
 गमत्स शिप्री न स योषदा गमद्धवं न परि वर्जति ॥ 27 ॥

त्वं पुरं चरिष्वं वधैः शुष्णास्यु सं पिणक्	
त्वं भा अनु चरो अध द्विता यदिन्द्र हव्यो भुवः	28
मम त्वा सूर उदिते मम मध्यंदिने दिवः	
मम प्रपित्वे अपिशर्वीरे वसुवा स्तोमासो अवृत्सत	29
स्तुहि स्तुहीदेते घा ते मंहिष्ठासो मघोनाम्	
निन्दिताश्वः प्रपथी परमज्या मघस्य मेध्यातिथे	30
आ यदश्वान्वनन्वतः श्रद्धयाहं रथे रुहम्	
उत वामस्य वसुनश्चिकेतति यो अस्ति याद्वः पशुः	31
य ऋज्रा मह्यं मामहे सह त्वचा हिरण्यया	
एष विश्वान्यभ्यस्तु सौभगासङ्गस्य स्वन्द्रथः	32
अध प्लायोगिरति दासदन्त्यानासङ्गो अग्रे दशभिः सहस्रैः	
अधोक्षणो दश मह्यं रुशन्तो नळाइव सरसो निरतिष्ठन्	33
अन्वस्य स्थूरं ददशो पुरस्तादनुस्थ ऊरुरवृम्बमाणः	
शश्वती नार्याभिचक्ष्याह सुभद्रमर्यु भोजनं बिभर्षि	34

(42)

2

(म. 8, अनु. 1)

ऋषिः मेधातिथिः काण्वः, आङ्गिरसः च 1-40, प्रियमेधः काण्वः मेधातिथिः 41-42

छन्दः गायत्री 1-27, 29-42, अनुष्टुप् 28

देवता इन्द्रः 1-40, विभिन्दुः 41-42

इदं वसो सुतमन्धः पिबा सुपूर्णमुदरम्	अनाभयिन्नरिमा ते	1
नृभिर्धूतः सुतो अश्वैरव्यो वारैः परिपूतः	अश्वो न नित्तो नदीषु	2
तं ते यवं यथा गोभिः स्वादुमकर्म श्रीणन्तः	इन्द्रं त्वास्मिन्संधमादे	3
इन्द्र इत्सोमपा एक इन्द्रः सुतपा विश्वायुः	अन्तर्द्वान्मर्त्याश्च	4
न यं शुक्रो न दुराशीर्न तृप्रा उरुव्यचंसम्	अपस्पृण्वते सुहार्दम्	5
गोभिर्यदीमन्ये अस्मन्मृगं न ब्रा मृगयन्ते	अभित्सरन्ति धेनुभिः	6
त्रयु इन्द्रस्य सोमाः सुतासः सन्तु देवस्य	स्वे क्षये सुतपात्रः	7
त्रयुः कोशासः श्रोतन्ति तिस्रश्चम्वशः सुपूर्णाः	समाने अधि भार्मन्	8
शुचिरसि पुरुनिष्ठाः क्षीरैर्मध्यत आशीर्तः	दुधा मन्दिष्ठः शूरस्य	9
इमे तं इन्द्र सोमास्तीव्रा अस्मे सुतासः	शुक्रा आशिरं याचन्ते	10
तां आशीरं पुरोळाशमिन्द्रेमं सोमं श्रीणीहि	रेवन्तं हि त्वा शृणोमि	11
हृत्सु पीतासो युध्यन्ते दुर्मदासो न सुरायाम्	ऊर्ध्वं नृग्रा जरन्ते	12
रेवां इद्रेवतः स्तोता स्यात्त्वावतो मघोनः	प्रेदु हरिवः श्रुतस्य	13
उक्थं च न शस्यमानमगौररिरा चिकेत	न गायत्रं गीयमानम्	14
मा न इन्द्र पीयूत्वै मा शर्धते परा दाः	शिक्षा शचीवः शचीभिः	15
व्यमु त्वा तदिदर्था इन्द्रं त्वायन्तः सखायः	कर्णा उक्थेभिर्जरन्ते	16
न घैमन्यदा पपन् वज्रिन्नपसो नविष्टौ	तवेदु स्तोमं चिकेत	17

इच्छन्ति देवाः सुन्वन्तं न स्वप्राय स्पृहयन्ति	यन्ति प्रमादमतन्द्राः	॥ 18 ॥
ओ षु प्र याहि वाजेभिर्मा हणीथा अभ्यश्स्मान्	महँइव युवजानिः	॥ 19 ॥
मो ष्वश्द्य दुर्हणावान्त्सायं करदारे अस्मत्	अश्रीरइव जामाता	॥ 20 ॥
विद्वा ह्यस्य वीरस्य भूरिदावरीं सुमतिम्	त्रिषु जातस्य मनांसि	॥ 21 ॥
आ तू षिञ्च कर्ण्वमन्तं न घां विद्म शवसानात्	युशस्तरं शतमूतेः	॥ 22 ॥
ज्येष्ठेन सोतुरिन्द्राय सोमं वीराय शक्राय	भरा पिबन्नर्याय	॥ 23 ॥
यो वेदिष्ठो अव्यथिष्वश्वान्तं जरितृभ्यः	वाजं स्तोतृभ्यो गोमन्तम्	॥ 24 ॥
पन्यंपन्यमित्सोतार आ धावत् मघाय	सोमं वीराय शूराय	॥ 25 ॥
पाता वृत्रहा सुतमा घां गमन्नारे अस्मत्	नि यमते शतमूतिः	॥ 26 ॥
एह हरीं ब्रह्मयुजां शग्मा वक्षतः सखायम्	गीर्भिः श्रुतं गिर्वणसम्	॥ 27 ॥
स्वादवः सोमा आ याहि श्रीताः सोमा आ याहि		
शिप्रिन्नृषीवः शचीवो नायमच्छां सधुमादम्		॥ 28 ॥
स्तुतश्च यास्त्वा वर्धन्ति महे राधसे नृम्णाय	इन्द्रं कारिणं वृधन्तः	॥ 29 ॥
गिरंश्च यास्तैर् गिर्वाह उक्था च तुभ्यं तानि	सत्रा दधिरे शवांसि	॥ 30 ॥
एवेदेष तुविकूर्मिर्वाजाँ एको वज्रहस्तः	सनादमृक्तो दयते	॥ 31 ॥
हन्ता वृत्रं दक्षिणेनेन्द्रः पुरु पुरुहूतः	महान्महीभिः शचीभिः	॥ 32 ॥
यस्मिन्विश्वार्श्वर्षणयं उत च्यौत्वा ज्रयांसि च	अनु घेन्मन्दी मघोनः	॥ 33 ॥
एष एतानि चकारेन्द्रो विश्वा योऽति शृण्वे	वाजदावा मघोनाम्	॥ 34 ॥
प्रभर्ता रथं गव्यन्तमपाकाच्चिद्यमवति	इनो वसु स हि वोळ्हा	॥ 35 ॥
सनिता विप्रो अवीद्भिर्हन्ता वृत्रं नृभिः शूरः	सत्योऽविता विधन्तम्	॥ 36 ॥
यजध्वैनं प्रियमेधा इन्द्रं सत्राचा मनसा	यो भूत्सोमैः सत्यमद्वा	॥ 37 ॥
गाथश्रवसं सत्पतिं श्रवस्कामं पुरुत्मानम्	कर्णवासो गात वाजिनम्	॥ 38 ॥
य ऋते चिद्वास्पदेभ्यो दात्सखा नृभ्यः शचीवान्	ये अस्मिन्काममश्रियन्	॥ 39 ॥
इत्था धीवन्तमद्रिवः काण्वं मेध्यातिथिम्	मेषो भूतोऽभि यन्नयः	॥ 40 ॥
शिक्षा विभिन्दो अस्मै चत्वार्ययुता ददत्	अष्टा पुरः सहस्रा	॥ 41 ॥
उत सु त्ये पयोवृधां माकी रणस्य नृप्या	जन्तित्वनायं मामहे	॥ 42 ॥

(24)

3

(म. 8, अनु. 1)

ऋषिः मेध्यातिथिः काण्वः

छन्दः बृहती 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17, 19, 24,

सतोबृहती 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18, 20, अनुष्टुप् 21, गायत्री 22-23

देवता इन्द्रः 1-20, कौरयाणः पाकस्थामा 21-24

पिबां सुतस्य रसिनो मत्स्वा न इन्द्र गोमंतः		
आपिनो बोधि सधुमाद्यो वृधेऽस्माँ अवन्तु ते धियः		॥ 1 ॥
भूयाम ते सुमृतौ वाजिनो वयं मा नः स्तरभिर्मातये		
अस्माच्चित्राभिरवतादभिष्टिभिरा नः सुम्रेषु यामय		॥ 2 ॥
इमा उ त्वा पुरुवसो गिरो वर्धन्तु या मम। पावकवर्णाः शुचयो विपश्चितोऽभि स्तोमैरनूषत		॥ 3 ॥

अयं सहस्रमृषिभिः सहस्कृतः समुद्रइव पप्रथे	
सृत्यः सो अस्य महिमा गृणे शवो यज्ञेषु विप्रराज्ये	॥ 4 ॥
इन्द्रमिद्वेवतातय इन्द्रं प्रयत्यध्वरे । इन्द्रं समीके वृनिनो हवामह इन्द्रं धनस्य सातये	॥ 5 ॥
इन्द्रो म्हा रोदसी पप्रथच्छव इन्द्रः सूर्यमरोचयत्	
इन्द्रे ह विश्वा भुवनानि येमिर् इन्द्रे सुवानास इन्दवः	॥ 6 ॥
अभि त्वा पूर्वपीतय इन्द्र स्तोमैभिरायवः । समीचीनास ऋभवः समस्वरनुद्रा गृणन्त पूर्व्यम्	॥ 7 ॥
अस्येदिन्द्रो वावृधे वृष्यं शवो मदे सुतस्य विष्णावि	
अद्या तमस्य महिमानमायवोऽनुं ष्टुवन्ति पूर्वथा	॥ 8 ॥
तत्त्वा यामि सुवीर्यं तद्ब्रह्म पूर्वचित्तये । येना यतिभ्यो भृगवे धने हिते येन प्रस्कण्वमाविथ	॥ 9 ॥
येना समुद्रमसृजो म्हीरुपस्तदिन्द्र वृष्णि ते शवः	
सद्यः सो अस्य महिमा न संनशे यं क्षोणीरनुचक्रदे	॥ 10 ॥
शग्धी न इन्द्र यत्त्वा रयिं यामि सुवीर्यम्	
शग्धि वाजाय प्रथमं सिषासते शग्धी स्तोमाय पूर्व	॥ 11 ॥
शग्धी नो अस्य यद्ध पौरमाविथु धिय इन्द्र सिषासतः	
शग्धि यथा रुशमं श्यावकं कृपमिन्द्र प्रावः स्वर्णरम्	॥ 12 ॥
कन्नव्यो अतसीनां तुरो गृणीत मर्त्यः । नही न्वस्य महिमानमिन्द्रियं स्वर्गृणन्त आनुशुः	॥ 13 ॥
कदु स्तुवन्त ऋतयन्त देवत् ऋषिः को विप्र ओहते	
कदा हव मघवन्निन्द्र सुन्वतः कदु स्तुवत आ गमः	॥ 14 ॥
उदु त्ये मधुमत्तमा गिरः स्तोमास ईरते । सत्राजितो धनुसा अक्षितोतयो वाज्यन्तो रथाइव	॥ 15 ॥
कण्वाइव भृगवः सूर्याइव विश्वमिद्धीतमानशुः	
इन्द्रं स्तोमैभिर्महयन्त आयवः प्रियमेधासो अस्वरन्	॥ 16 ॥
युक्त्वा हि वृत्रहन्तम् हरीं इन्द्र परावतः । अर्वाचीनो मघवन्त्सोमपीतय उग्र ऋष्वेभिरा गहि	॥ 17 ॥
इमे हि ते कारवो वावृशुर्धिया विप्रासो मेधसातये	
स त्वं नो मघवन्निन्द्र गिर्वणो वेनो न शृणुधी हवम्	॥ 18 ॥
निरिन्द्र बृहतीभ्यो वृत्रं धनुभ्यो अस्फुरः	
निरबुदस्य मृगयस्य मायिनो निः पर्वतस्य गा आजः	॥ 19 ॥
निरग्रयो रुरुचुर्निरु सूर्यो निः सोम इन्द्रियो रसः	
निरन्तरिक्षादधमो महामहिं कृषे तदिन्द्र पौंस्यम्	॥ 20 ॥
यं मे दुरिन्द्रो मरुतः पाकस्थामा कौरयाणः । विश्वेषां त्मना शोभिष्टमुपैव दिवि धावमानम्	॥ 21 ॥
रोहितं मे पाकस्थामा सुधुरं कक्ष्यप्राम् । अदाद् रायो विबोधनम्	॥ 22 ॥
यस्मा अन्ये दश प्रति धुरं वहन्ति वह्नयः । अस्तं वयो न तुग्र्यम्	॥ 23 ॥
आत्मा पितुस्तनूर्वास ओजोदा अभ्यञ्जनम्	
तुरीयमिद् रोहितस्य पाकस्थामानं भोजं दातारमब्रवम्	॥ 24 ॥

ऋषिः देवातिथिः काण्वः छन्दः बृहती 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17, 19, सतोबृहती 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18, 20, पुरउष्णिक् 21 देवता इन्द्रः 1-14, इन्द्रः पूषा वा 15-18, कुरुङ्गः 19-21

यदिन्द्र प्रागपागुदुङ् न्यग्वा ह्यसे नृभिः । सिमां पुरू नृषूतो अस्यानुवेऽसिं प्रशार्धं तुर्वशं ॥ 1 ॥
यद्वा रुमे रुशमे श्यावके कृप इन्द्रं मादयसे सचा ॥ २ ॥
कण्वांसस्त्वा ब्रह्माभिः स्तोमवाहस इन्द्रा यच्छन्त्या गहि ॥ ३ ॥
यथा गौरो अपा कृतं तृष्यन्नेत्यवेरिणम् । आपित्वे नः प्रपित्वे तूयमा गहि कण्वेषु सु सचा पिबं ॥ ४ ॥
मन्दन्तु त्वा मघवन्दिन्देन्दो राधोदेयाय सुन्वते । आमुष्या सोममपिबश्चमू सुतं ज्येष्ठं तदधिषे सहः ॥ ५ ॥
प्र चक्रे सहसा सहो बभञ्ज मन्वुमोजसा । विश्वे त इन्द्र पृतनायवो यहो नि वृक्षाइव येमिरे ॥ ६ ॥
सहस्रेणेव सचते यवीयुधा यस्त आनुळुपस्तुतिम् । पुत्रं प्रावर्गं कृणुते सुवीर्ये दाश्रोति नमउक्तिभिः ॥ ७ ॥
मा भेम मा श्रमिष्मोग्रस्यं सख्ये तव । महत्ते वृष्णो अभिचक्ष्यं कृतं पश्येम तुर्वशं यदुम् ॥ ८ ॥
सुव्यामनुं स्फिग्यं वावसे वृषा न दानो अस्य रोषति ॥ ९ ॥
मध्वा संपृक्ताः सारघेण धेनवस्तूयमेहि द्रवा पिबं ॥ १० ॥
अश्वी रथी सुरूप इन्द्रोमां इदिन्द्र ते सखा ॥ ११ ॥
श्वान्नभाजा वयसा सचते सदा चन्द्रो याति सभामुपं ॥ १२ ॥
ऋश्यो न तृष्यन्नवपानमा गहि पिबा सोमं वशां अनु ॥ १३ ॥
निमेघमानो मघवन्दिवेदिव् ओजिष्ठं दधिषे सहः ॥ १४ ॥
अध्वर्यो द्रावया त्वं सोममिन्द्रः पिपासति ॥ १५ ॥
उप नूनं युयुजे वृषणा हरी आ च जगाम वृत्रहा ॥ १६ ॥
स्वयं चित् स मन्यते दाशुरिर्जनो यत्रा सोमस्य तृम्पसि ॥ १७ ॥
इदं ते अन्नं युज्यं समुक्षितं तस्येहि प्र द्रवा पिबं ॥ १८ ॥
रथेष्ठायाध्वर्यवः सोममिन्द्राय सोतन । अधि ब्रध्नस्याद्रयो वि चक्षते सुन्वन्तो दाश्वध्वरम् ॥ १९ ॥
उप ब्रध्नं वावाता वृषणा हरी इन्द्रमपसु वक्षतः । अर्वाञ्चं त्वा सप्तयोऽध्वरश्रियो वहन्तु सवनेदुपं ॥ २० ॥
प्र पूषणं वृणीमहे युज्याय पुरुवसुम् । स शक्र शिक्ष पुरुहूत नो धिया तुजे राये विमोचन ॥ २१ ॥
सं नः शिशीहि भुरिजोरिव क्षुरं रास्व रायो विमोचन ॥ २२ ॥
त्वे तन्नः सुवेदमुस्त्रियं वसु यं त्वं हिनोषि मर्त्यम् ॥ २३ ॥
वेमि त्वा पूषन्नृञ्जसे वेमि स्तोतव आघृणे । न तस्य वेम्यरणं हि तद्वसो स्तुषे पृजाय साम्नं ॥ २४ ॥
परा गावो यवसं कच्चिदाघृणे नित्यं रेक्णो अमर्त्य ॥ २५ ॥
अस्माकं पूषन्नविता शिवो भव मंहिष्ठो वाजसातये ॥ २६ ॥
स्थूरं राधः शताश्वं कुरुङ्गस्य दिविष्टिषु । राजस्त्वेषस्य सुभगस्य रातिषु तुर्वशेष्वमन्महि ॥ २७ ॥
धीभिः सातानि काण्वस्य वाजिनः प्रियमैधैरभिद्युभिः ॥ २८ ॥
षष्टिं सहस्रानु निर्मजामजे निर्यूथानि गवामृषिः ॥ २९ ॥
वृक्षाश्चिन्मे अभिपित्वे अरारणुः । गां भजन्त मेहनाऽश्वं भजन्त मेहना ॥ ३० ॥

। इति पञ्चमाष्टके सप्तमोऽध्यायः समाप्तः ।

